

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: **RDG5430008**
ชื่อโครงการ: **การวางแผนจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงด้านน้ำ
จังหวัดสมุทรสงคราม**
ชื่อนักวิจัย: **ชัชวาลย์ มณศรีขำ¹, ศิริวิวัฒน์ คันทารส¹, พวงทอง เม็งเกร็ด¹,
เอกสิทธิ์ โพลิตสกุลชัย², ชูพันธ์ ชมภูจันทร์², ดุจฤดี คงสุวรรณ³**
¹ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม
²มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน
³มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
email address: **Tanate091@hotmail.com**
ระยะเวลาโครงการ: **พฤษภาคม 2554 ถึง สิงหาคม 2555**

โครงการวิจัย “การวางแผนจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงด้านน้ำจังหวัดสมุทรสงคราม” เป็นการดำเนินงานวิจัยเป็นปีที่ 2 ต่อยอดจากโครงการวิจัย “การวางแผนจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงด้านน้ำในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์บนเว็บ” มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของคนในพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 10 ตำบล เพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วม และนำองค์ความรู้ไปสู่การวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด และในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านเครื่องมือและกระบวนการทำงานที่หลากหลายเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม การจัดเก็บและจัดระเบียบข้อมูล และการสนับสนุนการจัดทำแผนฯ อาทิ แผนที่และการจับพิกัด GPS, SWOT Analysis, Timeline, Scenario เป็นต้น โดยสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของผู้ใช้งานและเหมาะสมกับโจทย์ด้านน้ำของแต่ละพื้นที่

องค์ความรู้ที่ได้พบว่า รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยแต่มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการใช้ที่ดินและกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของที่ดินเพิ่มขึ้น ภูมิปัญญาชาวสมุทรสงครามสามารถใช้การ “ชิมน้ำ” เพื่อจำแนกระดับความเค็มของน้ำที่เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตามผลจากการควบคุมการปล่อยน้ำโดยเขื่อนแม่กลอง ทำให้ไม่สามารถคาดการณ์ความเค็มของน้ำได้โดยใช้หลักการ “วงจรรน้ำ” ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างแม่นยำ และการศึกษาเชิงสังคมและวัฒนธรรมในการจัดการน้ำของคนแม่กลองในระบบนิเวศสามน้ำชี้ให้เห็นรูปแบบอัตลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นวัฒนธรรมด้านน้ำของชาวแม่กลองคืออาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าวและการท่องเที่ยวในรูปแบบรีสอร์ท / โฮมสเตย์ ชมหิ่งห้อยและตลาดน้ำ แต่มีการเปลี่ยนแปลงในภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด

ด้านการวางแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วม พบว่า ในกระบวนการจัดทำแผนในทุกระดับ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนไม่เห็นความสำคัญของการจัดทำแผน เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องเงื่อนไขระยะเวลาในการจัดทำแผนไม่สอดคล้องกัน ขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพื้นที่ และวิทยากรกระบวนการไม่สามารถเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนต่อการจัดทำแผนได้ จึงทำให้กระบวนการจัดทำแผนไม่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมได้ ส่งผลให้แผนที่จัดทำขึ้นไม่สามารถมองภาพรวมปัญหาได้ครอบคลุมและไม่ตอบสนอง/แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงในพื้นที่ ขาดการบูรณาการแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้มีความซ้ำซ้อนของงบประมาณ อย่างไรก็ตามก็ได้มีการนำข้อมูลจากการศึกษาในพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ทั้งด้านการไหลเวียน การจัดทำแผนรองรับสถานการณ์อุทกภัย การแก้ไขปัญหาวัชพืชและคุณภาพน้ำ ฯลฯ โดยการนำเสนอข้อมูลสู่งบประมาณพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เชื่อมโยงสู่องค์กรบริหารส่วนจังหวัด

ข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินงาน พบว่า 1) ประเด็นด้านความมั่นคงด้านน้ำของจังหวัด ถูกผนวกรวมเข้าในมิติทั้งปริมาณ คุณภาพ ช่วงเวลาและการอนุรักษ์ ในรูปแบบของอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว สวนเกษตร ประมงเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมี “ลำปะโดง” เป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาฐานข้อมูลลำปะโดงของจังหวัด ควบคู่กับการส่งเสริมและฟื้นฟูอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว/ประมงเพาะเลี้ยงชายฝั่ง และการสร้างการมีส่วนร่วมทั้งในแง่ของการวางแผน การเรียนรู้ การอนุรักษ์ ฯลฯ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงด้านน้ำในจังหวัดสมุทรสงครามต่อไป และ 2) หากจะมีการนำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเข้าสู่โครงสร้างของหน่วยงาน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีการปรับปรุงกระบวนการจัดทำแผนในทุกระดับ รวมทั้งต้องอาศัยวิทยากรกระบวนการที่เข้าใจสภาพบริบทของพื้นที่และมีทักษะที่ดีในการเชื่อมโยง จับประเด็นและสร้างการมีส่วนร่วมกับพื้นที่ เพื่อให้สามารถดึงให้สมาชิกที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนเข้าใจภาพรวมเชิงนโยบายได้

คำหลัก : การจัดการน้ำ, การมีส่วนร่วม, ความมั่นคงด้านน้ำ, จังหวัดสมุทรสงคราม

Abstract

Project code : RDG5430008

Project name: Cooperative for Water Security Management Planning of Samut Songkhram Province

Researcher team: Chitchanuwat Maneesrikum, Siriwat Kantaros, Phuangthong Mangked : Samut Songkhram Province community based research node.
Ekasit Kositsakulchai, Chuphan Chompuchan: Kasetsart University, Kamphaeng Sean campus.
Dujluedee Kongsuwan: Chiang Rai Rajabhat University

email address: Tanate091@hotmail.com

Project duration: May 2011 – Aug 2012

The study was the second year of the Water Security Cooperative Management Planning of Samut Songkhram Province by using web-GIS (Geography Information System). Residents of 10 sub-districts participated in the study. The purposes of study were to develop the knowledge of Water Security Cooperative Management Planning and to promote the Water Security Management Plan in the provincial and local levels.

For the planning operation, GPS, SWOT analysis, scenario and timeline as the tools were used to collect and analyze the data that adjusted by the users based on the local area. It was found that the land use activities were slightly changed whereas the numbers of changes of land ownerships were increased. The result of taste water by local residents from the knowledge transformation, the water control process of Maekhong Dam affected the salty water level that could not be expected by using "water cycle system." In the term of the social and cultural prospectus, the study of water management in the three water system is indicated that the identity career of the resident is palm sugar makers, resorts and home stays are the localized business, and fire fly tour and floating market are the tourist attraction whereas, the culture is changing.

The study found that the stakeholders did not participate for data collection and pay attention to the plan of water cooperative management system. Due to time limitation and the lack of data collection; instructors were not able to develop the water-management plan. The

planning process was unsuccessful, in the turn of cooperative management. The plan was unable to solve the problem due to lack of integrated development plans with other sectors as well as the lack of budget. However, the data were adopted for the flood plan and weed removal from the river. The data were presented to the local administration for develop planning and cooperative to province strategy in the future.

The suggestion of the Water Security Cooperative Management Planning should be adapted within “Lom Pra Dong” which is streamline each canal, eco-friendly for the local career such as palm sugar makers, agriculturist, fisherman, tourisms etc. And should be promoted “Lom Pra Dong” as the local careers to palm sugar makers and coastal fishermen. For the cooperative development planning should be adapted in processing, learning, and conserving, etc. With the cooperation of residents; the development should be integrated by the local administration plan and in the sector. The facilitator should be involved throughout the process with enough knowledge of the local area and encouraged policy to decision making.

**Keywords : Water Management, Community Water Cooperation,
Water Security Management, Samutsongkhram Province**